

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA QIMMATLI QOG'OZLAR EMISSIYASI

Rahmonqulov Ilhomjon O'ktam o'g'li

Qimmatli qog'ozlar emissiyasi-bu emitentning (masalan, xo'jalik jamiyati) qimmatli qog'ozlarni joylashtirish, ya'ni ularni ma'lum bir toifadagi shaxslar o'rtasida taqsimlash bo'yicha harakatlarning ketma-ketligi.

Qimmatli qog'ozlarni aktsiyalar yoki obligatsiyalar shaklida chiqaradigan yuridik shaxs emitent deb ataladi.

Aksiya-bu aksiyadorning aksiyadorlik jamiyatining ustav kapitalidagi ulushiga mutanosib ravishda dividendlar olish va kompaniyani boshqarishda ishtirok etish huquqini mustahkamlaydigan qimmatli qog'oz. Aksiyalar oddiy bo'lishi mumkin-dividendlar olish huquqini ham, aksiyadorlarning umumiy yig'ilishida ovoz berish huquqini ham, imtiyozli bo'lishi mumkin, unga ko'ra aksiyalar chiqarilgandan so'ng siz dividendlar olishingiz va oddiy aksiyalar egalariga nisbatan ma'lum afzalliklarga ega bo'lishingiz mumkin, ammo ular odatda boshqaruvda ishtirok etish huquqini bermaydilar.

Obligatsiya-bu egasiga o'z qiymatini va ushbu qiymatning belgilangan foizini qaytarib olish huquqini beradigan xavfsizlik. Obligatsiyalarni chiqarish faqat kapitalni jalb qilish maqsadiga ega, obligatsiyalar bir martalik to'lov bilan ham, bosqichma-bosqich ham chiqarilishi mumkin.

- Qimmatli qog'ozlarni chiqarish asoslari quyidagilardan iborat:
- yuridik shaxs tashkil etilganda qimmatli qog'ozlarni chiqarish;
- yuridik shaxsni birlashtirish, qo'shish, ajratish, bo'lish yoki o'zgartirish shaklida qayta tashkil etishda qimmatli qog'ozlarni chiqarish;
- qimmatli qog'ozlarning qo'shimcha chiqarilishi;
- obligatsiyalar emissiyasi-qarz qimmatli qog'ozlari.

Chiqarish turiga yoki asoslariga qarab, ro'yxatga olish organiga taqdim etilgan hujjatlar tartibi, tartibi, ro'yxati farqlanadi.

Qimmatli qog'ozlarni chiqarishning asosiy maqsadi aksiyadorlik jamiyatining ishlashi uchun zarur bo'lgan pul miqdorini jalb qilishdir. Qimmatli qog'ozlar emissiyasi birlamchi va qo'shimcha bo'lishi mumkin: aksiyadorlik jamiyati tashkil etilganda aksiyalar chiqarilishi majburiy ravishda amalga oshiriladi, keyinchalik aksiyalar yoki obligatsiyalar ixtiyoriy ravishda chiqarilishi mumkin, masalan, ustav kapitalini ko'paytirish, qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb qilish yoki yuridik shaxsni qayta tashkil etishda ustav kapitalida ishtirok etishni qayta taqsimlash.

Qimmatli qog'ozlarni chiqarish quyidagi shakllarda amalga oshirilishi mumkin – nominal qimmatli qog'ozlar va taqdim etuvchi qimmatli qog'ozlar.

Qimmatli qog'ozlar chiqarilishini amalga oshirishdan oldin ushbu qimmatli qog'ozlarning investitsion jozibadorligini, emissiya maqsadlari va hajmlarini baholash, chiqarilgan qimmatli qog'ozlarning shakli, hajmi va nominalini aniqlash kerak.

Qimmatli qog'ozlarni chiqarish amaldagi qonunchilikka qat'iy muvofiq ravishda amalga oshirilishi kerak, aks holda emitent davlat organlari bilan jiddiy muammolarga duch kelishi mumkin. Qimmatli qog'ozlarni chiqarish tartibi besh bosqichdan iborat.

- Qimmatli qog'ozlarni chiqarish to'g'risida qaror qabul qilish.
- Qarorni hujjatli tasdiqlash.
- Qimmatli qog'ozlar chiqarilishini davlat ro'yxatidan o'tkazish.
- Qimmatli qog'ozlarni joylashtirish.
- Qimmatli qog'ozlarni chiqarish natijalari to'g'risidagi hisobotni davlat ro'yxatidan o'tkazish.

Yuridik shaxs tashkil etilganda qimmatli qog'ozlar chiqarilishini ro'yxatdan o'tkazish yuridik shaxs sifatida davlat ro'yxatidan o'tkazilganidan so'ng bir oy ichida amalga oshirilishi kerak. Qimmatli qog'ozlarni joylashtirish-qimmatli qog'ozlar qo'shimcha masala ro'yxatdan o'tkazish, shu jumladan, qimmatli qog'ozlar masalasi, davlat ro'yxatidan holda ruxsat berilmaydi.

Qimmatli qog'ozlar emissiyasi natijalari, qonunda to'g'ridan-to'g'ri nazarda tutilgan hollar bundan mustasno, matbuotda e'lon qilinishi kerak. Joylashtirilmagan qimmatli qog'ozlar xo'jalik jamiyati ijro etuvchi organi ixtiyorida qoladi va qimmatli qog'ozlarni qo'shimcha chiqarish uchun zaxiraga aylanishi mumkin.

Ikki xil zaxiralar mavjud: umumiy va afzal . Dow Jones ortalamalari va S & P 500 tomonidan kuzatilgan aksiyalar keng tarqalgan. Ushbu qimmatbaho qog'ozlarning qiymati ular savdoga qo'yilgan vaqtga bog'liq. Aksariyat aksionerlar korporatsiya ishlarini ovoz berishlari mumkin, masalan, direktorlar kengashi, birlashish va sotib olish va sotib olish.

Korxonalar imtiyozli qimmatli qog'ozlarni chiqarishi mumkin. Ular oddiy aksiyalar va obligatsiyalarning xususiyatlarini birlashtiradi. Ularning qadriyatlari kompaniya aksiyalarining narxi bilan birga ko'tariladi va kamayadi. Ular har doim sobit to'lovni amalga oshiradigan munosabatlarga o'xshaydilar. Shuning uchun ko'pchilik odamlar o'zlarining qimmatli qog'ozlarini sotishmaydi.

Ikki turdagi aksiyalarga qo'shimcha ravishda, aksariyat turdagi zahiralar guruhlar ham bor. Qimmatli qog'ozlar ularni chiqargan kompaniyalarning

xususiyatlariga ko'ra guruhlangan. Ushbu turli guruhlar aksiyadorlarning turli ehtiyojlariga javob beradi.

Sektor: Qimmatli qog'ozlar sanoat sektori tomonidan ham guruhlangan. Mana to'qqizta eng keng tarqalgan tarmoq:

- Asosiy materiallar - Tabiiy resurslarni chiqaradigan kompaniyalar.
- Konklomeratlar - turli sohalarda faoliyat ko'rsatadigan global kompaniyalar.
- Iste'mol tovarlari - tovarlar chakana savdoni keng jamoatchilikka etkazib beradigan kompaniyalar.
- Moliyaviy - Banklar, sug'urta va ko'chmas mulk .
- Sog'liqni saqlash - sog'liqni saqlash xodimlari, tibbiy sug'urta , tibbiy uskunalari etkazib beruvchilar va dori-darmon vositalari.
- Sanoat mahsulotlari - ishlab chiqarish.
- Xizmatlar - mahsulotlarni iste'molchiga etkazib beradigan kompaniyalar.
- Texnologiya - kompyuter, dasturiy ta'minot va telekommunikatsiya.
- Kommunal xizmatlar - elektr, gaz va suv kompaniyalari.

Yuqordagi guruhlarning har birini o'z yo'nalishi va maqsadlari bo'lib, ularning zaruriyatidan kelib chiqqan xolda moliyaviy holatlaridan kelib chiqib joriy qilinadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, aksiyadorlik jamiyatlarida qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq operatsiyalarni samarali tashkil qilish uchun qator muhim jihatlari e'tiborga olinishi lozim. Bu, avvalo, qonun va normativ hujjatlarga rioya qilish, yaxshi korporativ boshqaruvni joriy etish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, risklarni samarali boshqarish va moliyaviy shaffoflikni ta'minlashni o'z ichiga oladi. Shuningdek, xodimlarni muntazam ravishda o'qitish va aksiyadorlar bilan ochiq muloqotni saqlash ham muvaffaqiyatning muhim omillari hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://1ppa.rn/uz/otchyotnost/klassifikaciya-i-vidy-cennyh-bumag-klyuchewe-terminy-i-ponyatiya/>
2. http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/10_Akramova.pdf
3. <http://arm.sies.uz/wp-content/uploads/2020/11/2-Korporativ-boshqaruv-Qquv-qollanma-B-Yu-Xodiyev-va-bosh-T2011.pdf>
4. https://uz.wikipedia.org/wiki/Qimmatli_qog%CA%BBozlar
5. <https://www.kreston.com/uz/corporate-finance/>